

INFORMACIJA

o Predlogu sporazuma između Vlade Crne Gore i Savjeta ministara Republike Albanije o saradnji u oblasti prekograničnih operacija u okviru misije zaštite vazdušnog prostora

Kao punopravna članica Organizacije Sjevernoatlantskog ugovora (NATO), Crna Gora je u obavezi da riješi pitanje integracije nacionalnog vazdušnog prostora u NATO integrisani sistem protivvazdušne i protivraketne odbrane (NATO Integrated Air and Missile Defence System - NATINAMDS). Integracija u NATINAMDS obuhvata dva segmenta: nadzor vazdušnog prostora (Air Surveillance) i zaštitu vazdušnog prostora (Air Policing).

S obzirom da Crna Gora ne raspolaže kapacitetima za kontrolu vojnog vazdušnog saobraćaja, niti posjeduje vojni radar, kao prvi preduslov u cilju uspostavljanja „Air Policing“ misije, u martu 2018. godine zaključen je Ugovor između Ministarstva odbrane Crne Gore i Kontrole letenja Srbije i Crne Gore SMATSA doo Beograd o civilno-vojnoj saradnji u upravljanju, kontroli i zaštiti vazdušnog prostora Crne Gore.

Nakon toga, u maju 2018. godine, zaključen je Tehnički sporazum između Vlade Crne Gore i Vrhovne komande savezničkih snaga za Evropu (SHAPE) za zaštitu vazdušnog prostora Crne Gore. Tehnički sporazum predstavlja pravni osnov za uspostavljanje misije zaštite vazdušnog prostora Crne Gore i njegovim zaključivanjem stvoreni su uslovi za usaglašavanje bilateralnih sporazuma sa Republikom Italijom i Republikom Grčkom, kao saveznicama koje će u ime NATO obavljati misiju zaštite vazdušnog prostora Crne Gore.

Republika Italija je započela misiju zaštite vazdušnog prostora Crne Gore 5.juna 2018. godine, čime je simbolično obilježena prva godišnjica punopravnog članstva Crne Gore u NATO. U junu 2018. godine, kao prelazno rješenje do zaključivanja bilateralnog sporazuma, Vazduhoplovstvo Vojske Crne Gore i Vazduhoplovne snage Italije zaključili su Paket italijanskih i crnogorskih zajedničkih stalnih operativnih procedura za italijansko Vazduhoplovstvo za operacije traganja i spasavanja u okviru crnogorskog vazdušnog prostora kao podrška Air Policing misiji.

Takođe, a imajući u vidu činjenicu da Republika Grčka i Republika Italija vrše i misiju zaštite vazdušnog prostora Republike Albanije, u cilju nesmetanog prelaska državnih granica Crne Gore i Republike Albanije od strane grčkih i italijanskih vojnih vazduhoplova, usaglašen je predlog Sporazuma između Vlade Crne Gore i Savjeta ministara Republike Albanije o saradnji u oblasti prekograničnih operacija u okviru misije zaštite vazdušnog prostora.

Ovaj Sporazum omogućiće grčkim i italijanskim vojnim vazduhoplovima da prilikom vršenja misije zaštite vazdušnog prostora Crne Gore i Republike Albanije, nesmetano i bez posebnog diplomatskog odobrenja prelaze državne granice Crne Gore i Republike Albanije. Samim tim, Sporazum će grčkim i italijanskim vojnim vazduhoplovima dodatno pojednostaviti vršenje misije zaštite vazdušnog prostora Crne Gore.

PREDLOG

SPORAZUM

IZMEĐU

VLADE CRNE GORE

I

SAVJETA MINISTARA REPUBLIKE ALBANIJE

O SARADNJI U OBLASTI

PREKOGRANIČNIH OPERACIJA U OKVIRU MISIJE

ZAŠTITE VAZDUŠNOG PROSTORA

Vlada Crne Gore i Savjet ministara Republike Albanije, u daljem tekstu „Strane“, naglašavajući potrebu proširenja saradnje na polju protivvazdušne odbrane između svojih država kao članica Organizacije Sjevernoatlantskog saveza, u daljem tekstu NATO,

posmatrajući NATO integrisani sistem protivvazdušne i protivraketne odbrane, u daljem tekstu NATINAMDS, i obaveze koje proizilaze iz NATO Koncepta integrisane protivvazdušne i protivraketne odbrane (MC 0613 (INV) MC koncept za NIAMD i NIAMDS od 28.02.2017.god.),

nadležnosti i obaveze Vrhovnog savezničkog komandanta za Evropu (SACEUR) pretočene u dokumenta zaštite NATO vazdušnog prostora,

pokušavajući da obezbijede sigurnost i zaštitu međunarodnih letova, kao i da pruže uzajamnu pomoć u borbi protiv međunarodnog terorizma, sarađujući i sprovodeći postupke za donošenje odluka i stvaranje uslova za to,

uzimajući u obzir odredbe relevantne nacionalne legislative Strana, koje se odnose na zaštitu vazdušnog prostora,

ističući potrebu za proširenjem saradnje u oblasti protivvazdušne odbrane između Crne Gore i Republike Albanije, a pridržavajući se odredaba njihove nacionalne legislative koje se odnose na nadzor i zaštitu vazdušnog prostora,

uzimajući u obzir sporazum između strana Sjevernoatlantskog saveza o statusu njihovih snaga, potpisan u Londonu 19.06.1951. godine, daljem u tekstu NATO SOFA, i Međunarodnu konvenciju za civilno vazduhoplovstvo, donešenu u decembru 1944. godine u Čikagu,

sporazumjele su se kako slijedi:

ČLAN 1

DEFINICIJE

U svrhu ovog sporazuma, u skladu sa relevantnim NATO dokumentima, definicije su sljedeće:

- a. **Zaštita vazdušnog prostora (Air Policing - AP):** NATO zaštita vazdušnog prostora je mirnodopska misija koja uključuje sistem za nadzor i kontrolu vazdušnog prostora (ACACS), vazduhoplovnu komandu i kontrolu (Air C2), kao i odgovarajuća PVO sredstva (AD), uključujući avione presretače za svrhe očuvanja integriteta NATO vazdušnog prostora, kao dijela Savezničkog vazdušnog prostora.
- b. **Polijetanje na ALPHA signal za uzbunu (ALPHA Scramble):** Polijetanje u cilju izvršenja zadatka iz domena protivvazdušne odbrane. Pored navedenog, ono uključuje i zadatke vezane za zaštitu vazdušnog prostora, kao i zadatke pružanja pomoći vazduhoplovima u nuždi ili vazduhoplovima u nevolji. Let koji se izvodi pod ALPHA signalom ima prioritet nad civilnim, vojnim i operativnim vazdušnim saobraćajem u cjelini, osim nad vazduhoplovima u nuždi.
- c. **NATO agencije za komandovanje i kontrolu:** Operativni centri podređeni štabu Vazduhoplovne komande (HQ AIRCOM) koji izdaje zadatke, kontroliše i izvršava sve misije zaštite vazdušnog prostora.
- d. **Civilne ATC agencije** – Civilna agencija za kontrolu vazdušnog saobraćaja (ATC) odgovorna za ATS u okviru albanskog FIR je Tirana ACC, a za crnogorsku stranu

SMATSA, Podgorica ACC. Kontrola vazdušnog saobraćaja (ATC) je servis koji vrši prevenciju sudara i obezbjeđuje bezbjednost letjenja.

- e. **Angažovanje (Engagement):** Akcija preduzeta protiv neprijateljskog cilja sa namjerom da se on uništi.
- f. **NATO ASACS (NATO Air Surveillance and Control System):** NATO sistem za nadzor i kontrolu vazduha.
- g. **Stanje pripravnosti (presretač) (Quick Reaction Alert (Interceptor) – QRA (I)):** Avioni presretači protivvazdušne odbrane u stanju borbene pripravnosti za izvođenje mirnodopske misije zaštite vazdušnog prostora kao dio NATO sredstava za odvracanje.

U svrhu ovog Tehničkog sporazuma:

Elementi NATO Sistema za nadzor i kontrolu vazdušnog prostora i NATO opredijeljeni PVO avioni presretači će se održavati u stanju visoke pripravnosti. Njihova misija je patroliranje u području zaštite vazdušnog prostora radi očuvanja njihovog integriteta i djelovanja kao sredstava odvracanja.

- h. **Letovi podrške (Support Flight):** NATO vojni letovi kao podrška operacijama zaštite vazdušnog prostora (letovi za dopunu gorivom u vazduhu, potragu i spašavanje, letovi AWACS aviona itd.).
- i. **Polijetanje na TANGO signal (TANGO Scramble):** Presretački let usmjeren na uvježbavanje misije zaštite vazdušnog prostora koji se izvršavaju u skladu sa nacionalnim propisima letenja. Ove vojne aktivnosti vezane za obuku i uvježbavanje posada presretačkih aviona izvršavaju se u bliskoj saradnji sa civilnom kontrolom letenja i isti nemaju prioritet nad civilnim, vojnim i operativnim vazdušnim saobraćajem.
- j. **Prekogranične operacije u okviru misije zaštite vazdušnog prostora (APCBO):** Zadaci koje sprovode avioni jedne države u vazdušnom prostoru druge države u okviru misije zaštite vazdušnog prostora.
- k. **NATO vazdušni prostor:** Vazdušni prostor definisan u NATINAMDS dokumentima.
- l. **Nacionalni vazdušni prostor:** Vazdušni prostor iznad teritorije, unutrašnjih i teritorijalnih voda Strana, kao dio NATO vazdušnog prostora.
- m. U svrhu ovog sporazuma, pojmovi „vazduhoplov“, „nesreća“, „incident“, „usluge vazdušnog saobraćaja“ imaju isto značenje kao što je navedeno u dodatku 11. ICAO Konvencije.

ČLAN 2

OPŠTE ODREDBE

(1) Ministarstvo odbrane Crne Gore u ime crnogorske strane, a Ministarstvo odbrane Republike Albanije u ime albanske strane zajedno su odgovorni za koordinaciju i sprovođenje ovog sporazuma.

(2) Ministarstva će kroz nadležna tijela iz člana 5 planirati, organizovati i sprovoditi saradnju predviđenu ovim sporazumom, ali i drugim bilateralnim sporazumima koje su

potpisali ministri ili lica koja oni ovlaste.

ČLAN 3

SVRHA

Svrha ovog sporazuma je da:

(1) Omogući NATO letovima koji vrše misiju zaštite vazdušnog prostora da prelijeću granice Strana, bez specijalnog dopuštenja ili ometanja, uključujući letove podrške koje sprovodi NATO.

(2) Definiše osnovne principe, uslove i procedure za izvršenje prekograničnih operacija u okviru NATO misije zaštite vazdušnog prostora od strane aviona presretača Republike Italije i Republike Grčke u vazdušnom prostoru Crne Gore i u vazdušnom prostoru Republike Albanije. Ovo uključuje obuku i istraživanje vazduhoplovnih incidenata i nesreća.

(3) Unaprijedi bezbjednost letjenja i koordinaciju između Strana u slučaju prekograničnih operacija u okviru misije zaštite vazdušnog prostora od strane NATO aviona presretača iz Republike Italije i Republike Grčke, uključujući i međunarodni vazdušni prostor u kome je Međunarodna organizacija civilne avijacije dodijelila izvjesne odgovornosti svakoj Strani.

ČLAN 4

OSNOVNI PRINCIPI

(1) Tumačenje i primjena ovog sporazuma će se vršiti u skladu sa nacionalnim zakonima i važećim međunarodnim ugovorima koji su na snazi za Strane.

(2) Prilikom obavljanja prekograničnih operacija u okviru NATO misije zaštite vazdušnog prostora, nacionalni autoriteti Strana i osoblje uključeno u sprovođenje ovog sporazuma će djelovati uz puno poštovanje nacionalnog suvereniteta druge države.

(3) Izlazak/ulazak NATO presretačkih aviona iz nacionalnog vazdušnog prostora jedne od Strana tokom izvršavanja određene prekogranične operacije u okviru misije zaštite vazdušnog prostora, može biti realizovano jedino nakon koordinacije relevantnih autoriteta (ATC, NATO i nacionalnih vojnih jedinica za komandovanje i kontrolu).

(4) Angažovanje aviona presretača u određenoj prekograničnoj operaciji u okviru misije zaštite vazdušnog prostora, uključujući i vatreno dejstvo istog, realizovaće se strogo u skladu s važećim procedurama NATINAMDS-a i procedurama definisanim kroz bilateralne sporazume koje Crna Gora i Albanija imaju sa Republikom Italijom, Republikom Grčkom i SHAPE, a koji regulišu obaveze i zadatke vezane za misiju zaštite vazdušnog prostora.

ČLAN 5

ODGOVORNOSTI STRANA I NADLEŽNA TIJELA

(1) Strane će odrediti i razmijeniti listu i kontakt podatke svojih nadležnih tijela koja će po potrebi vršiti međusobnu koordinaciju i sprovođenje ovog sporazuma. Nadležna tijela obuhvataju: civilne kontrole vazdušne plovidbe, vojne jedinice nadležne za komandovanje i kontrolu u vazdušnom prostoru, kao i nacionalne ili vojne centre za traganje i spašavanje. Vojne jedinice za komandovanje i kontrolu u vazdušnom prostoru će biti glavne tačke kontakta između Strana. O bilo kakvim promjenama svojih nadležnih tijela, Strane će se odmah

međusobno obavještavati.

(2) Nadležna tijela Crne Gore i Republike Albanije će dozvoliti prekogranične letove NATO presretačkim avionima u oba smjera, u cilju izvršenja određene prekogranične operacije u okviru misije zaštite vazdušnog prostora bez obzira u čijem vazdušnom prostoru se izvodi operacija.

(3) Tačke ulaska/izlaska iz jednog nacionalnog vazdušnog prostora u drugi, u skladu sa taktičkom situacijom, će odrediti nadležne NATO jedinice za komandovanje i kontrolu, u neposrednoj koordinaciji sa ATC agencijama Crne Gore i Republike Albanije.

ČLAN 6

KORIŠĆENJE VAZDUŠNOG PROSTORA

(1) Međusobno korišćenje vazdušnih prostora Crne Gore i Republike Albanije od strane NATO aviona presretača će se sprovoditi u koordinaciji između nadležnih NATO i nacionalnih vojnih centara za komandovanje i kontrolu i ATC jedinica.

(2) O promjenama aeronautičkih informacija za aerodrome, nadležne nacionalne vojne jedinice za komandovanje i kontrolu, će biti obaviještene bez odlaganja, a u skladu sa STANAG-om 7005 [EXCHANGE OF FLIGHT INFORMATION PUBLICATION (FLIP) DATA].

(3) Izvršenje letova u okviru misije zaštite vazdušnog prostora od strane NATO aviona presretača (ALPHA/TANGO letovi) u vazdušnom prostoru druge Strane će biti odobreno i izvršeno u skladu sa ovim sporazumom i Tehničkim sporazumima/aranžmanima između Crne Gore i SHAPE i Albanije i SHAPE, bez izdavanja posebnog diplomatskog odobrenja ili planova leta, kako je to definisano u pomenutim Tehničkim sporazumima/aranžmanima.

ČLAN 7

ISTRAŽIVANJE VAZDUHOPLOVNIH INCIDENATA I NESREĆA

(1) Incidenti i nesreće koje se dešavaju za vrijeme određene prekogranične operacije zaštite vazdušnog prostora istraživaće se u skladu sa važećim međunarodnim sporazumima i nacionalnim legislativama Strana, uključujući nacionalne legislative država koje obavljaju zadatke zaštite vazdušnog prostora.

(2) Naučene lekcije izvedene iz vršenja istrage vazduhoplovnih incidenata i nesreća koje su se dogodile tokom angažovanja aviona presretača razmjenjivaće se između nadležnih organa Strana.

(3) U slučaju da se neki događaj iz stava (1) ovog člana dogodi na teritoriji jedne od Strana, stručnjaci za bezbjednost letenja druge Strane se mogu uključiti u inspekciju, u skladu sa relevantnim NATO dokumentima o istragama bezbjednosti letenja i izvještavanju o nesrećama/incidentima.

(4) U slučaju incidenta ili nesreće u vezi sa izvršenjem određene prekogranične operacije zaštite vazdušnog prostora i slijetanja NATO aviona presretača na teritoriju jedne države, nadležni organi će preduzeti sve zakonske mjere kako bi obezbijedile dalju istragu, u skladu sa međunarodnom i nacionalnom legislativom.

ČLAN 8

OBUKA

(1) Za postizanje i održavanje svrhe ovog sporazuma, u skladu sa odredbama člana 3. ovog sporazuma, nadležni organi Strana mogu realizovati zajedničku obuku.

(2) Podaci o realizaciji zajedničkih vježbi i drugim relevantnim pitanjima vezanim za zajedničku obuku biće definisani posebnim sporazumom.

ČLAN 9

RAZMJENA PODATAKA

(1) Strane, na zahtjev, međusobno razmjenjuju podatke o:

- a) statusu aerodroma,
- b) strukturi vazdušnog prostora,
- c) vremenskim uslovima, s naglaskom na mogućnost opasnih meteoroloških pojava,
- d) događajima koji se odnose na bezbjednost leta.

(2) Razmijenjeni podaci biće korišćeni isključivo u vojne svrhe i za potrebe zaštite vazdušnog prostora i ne mogu se koristiti u druge svrhe niti ustupati trećim stranama.

ČLAN 10

POTRAŽIVANJA

(1) Sva potraživanja biće regulisana u skladu sa sporazumom između Strana potpisnica Sjevernoatlantskog saveza o statusu njihovih snaga (NATO SOFA).

ČLAN 11

OSTALE ODREDBE

(1) Saradnja i koordinacija između Strana u vezi sa i tokom operacija zaštite vazdušnog prostora će se odvijati na engleskom jeziku.

(2) Strane će primjenjivati odredbe standardnih NATO dokumenata, bilateralnih sporazuma koji su na snazi u oblasti zaštite tajnih podataka, kao i odredbe nacionalnih legislativa Strana koje se odnose na zaštitu informacija i dokumenata u vezi sa primjenom ovog sporazuma. Dokumenta koja se razmjenjuju između Strana dobijaće jednak nivo klasifikacije.

ČLAN 12

ZAVRŠNE ODREDBE

(1) Ovaj sporazum stupa na snagu datumom prijema posljednjeg pisanog obavještenja kojim Strane obavještavaju jedna drugu, kroz diplomatske kanale, o završetku njihovih internih pravnih procedura.

(2) Ovaj sporazum se zaključuje na neodređeno vrijeme; međutim, Strane ga mogu raskinuti pisanim obavještenjem u bilo koje vrijeme. Sporazum će prestati da važi po isteku

šest mjeseci od dana kada je Strana primila obavještenje od druge Strane o svojoj namjeri da ga raskine.

(3) U slučaju raskida, relevantne odredbe ovog sporazuma će ostati na snazi sve dok se ne završe sve tekuće aktivnosti ili se ne regulišu sva pitanja koja proizlaze iz aktivnosti koje se sprovode u okviru ovog sporazuma.

(4) Ovaj sporazum se može izmijeniti i dopuniti u bilo koje vrijeme u pisanoj formi uzajamnom saglasnošću Strana.

(5) Bilo koji spor u vezi sa tumačenjem ili primjenom ovog sporazuma biće regulisan kroz konsultacije između Strana, bez upućivanja istih bilo kojoj drugoj strani.

Potpisano u Podgorici dana _____ 2018, i u Tirani dana _____ 2018, u dva originalna primjerka, oba jednaka i autentična, na engleskom jeziku.

ZA VLADU CRNE GORE

ZA SAVJET MINISTARA
REPUBLIKE ALBANIJE

mr PREDRAG BOŠKOVIĆ
MINISTAR ODBRANE
CRNE GORE

OLTA XHAÇKA
MINISTAR
ODBRANE

DRAFT

AGREEMENT

BETWEEN

THE GOVERNMENT OF MONTENEGRO

AND

THE COUNCIL OF MINISTERS OF THE REPUBLIC OF ALBANIA

REGARDING

AIR POLICING CROSS-BORDER OPERATIONS

The Government of Montenegro and the Council of Ministers of the Republic of Albania, hereinafter referred to as “the Parties”, emphasizing the need of extending co-operation in the field of Air Defence between their States as members of the Organization of the North Atlantic Treaty, hereinafter referred to as NATO,

Observing NATO Integrated Air and Missile Defence System hereinafter referred to as NATINAMDS, the relating obligations from concept of the NATO integrated Air and Missile Defence System (MC 0613 (INV) MC concept for NIAMD and NIAMDS as of 28.02. 2017),

Competencies and responsibilities of the Supreme Allied Commander Europe (SACEUR) transferred to the document for the protection of the NATO airspace,

Trying to provide security and protection of international flights and provide mutual assistance in the fight against international terrorism by cooperating and conducting decision-making and creating conditions for it,

Having regard of the provisions related to Air Policing of the relevant national legislations of the Parties,

Underlining the need to extend cooperation in the field of Air Defence between Montenegro and the Republic of Albania, in compliance with the provisions of their respective national legislation, related to the surveillance and protection of the airspace,

Taking into account the Agreement between the Parties to the North Atlantic Treaty on the Status of Their Forces, signed in London on 19 June 1951. hereinafter referred to as the NATO SOFA, and the International Convention for Civil Aviation, issued in December 1944 in Chicago,

the Parties hereby agree as follows:

ARTICLE 1 DEFINITIONS

For the purposes of the present Agreement, in accordance with respective NATO documents, are as follows:

- a. **Air Policing (AP):** NATO AP is a peacetime mission involving the use of the Air Surveillance and Control System (ASACS), Air Command and Control (Air C2) and appropriate Air Defence (AD) assets including interceptors for the purpose of preserving the integrity of the NATO Airspace part of Alliance Airspace.
- b. **ALPHA Scramble:** A scramble for an active AD mission. It includes AP and missions to assist aircraft in emergencies or individuals in distress. QRA (I) traffic on an ALPHA scramble have priority over all civil, military and operational air traffic, except aircraft with an emergency.
- c. **NATO Air Command and Control Agencies:** The operations centers subordinate to HQ AIRCOM from which all AP missions are tasked, controlled, and executed.
- d. **Civilian ATC Agency** - The civilian ATC Agency responsible for ATS within the Albanian FIR is Tirana ACC and for the Montenegrin side is SMATSA for the Podgorica ACC. The Air Traffic Control (ATC) is a service for preventing collisions and providing flight safety.

- e. **Engagement:** Action taken against a hostile target with intent to destroy it.
- f. **NATO ASACS:** NATO Air Surveillance and Control System.
- g. **Quick Reaction Alert (Interceptor) - QRA (I):** Air Defence fighters on alert for the peacetime policing mission as part of the NATO deterrent.

For the purposes of this TA:

Elements of NATO's ASACS and NATO Committed AD fighters are to be maintained at high readiness states (RS) to provide a QRA(I) force. Its mission is to police the Air Policing Area (APA), to maintain their integrity and act as a deterrent.

- h. **Support Flight:** NATO military flight in support of the Air Policing operations (AAR, SAR, AWACS, etc.).
- i. **TANGO Scramble:** A scramble for a directed practice Air Defence mission and will be executed in accordance with national flying regulations. For the purposes of this TA it is military training flight activity of the aircraft involved in AP conducted under Air Defence Control in close coordination with ATCS for traffic de-confliction. QRA(I) traffic on a TANGO scramble does **not** have priority over civil, military and operational air traffic.
- j. **Cross-border Operations within the Air Policing mission (APCBO):** Tasks carried out by aircrafts of one state in the airspace of another state within the airspace protection mission.
- k. **NATO airspace:** Airspace as defined in the NATINAMDS documents;
- l. **National airspace:** Airspace above the territory, internal and territorial waters of either State, as a part of the NATO airspace;
- m. For the purposes of this Agreement, the terms "aircraft", "accident", "incident", "air traffic services" have the same meaning as set out in Annex 11 to the ICAO Convention.

ARTICLE 2 GENERAL PROVISIONS

(1) The Ministry of Defence of Montenegro on behalf of the Montenegrin Party, while the Ministry of Defence of the Republic of Albania on behalf of the Albanian Party, together will be responsible for the co-ordination and implementation of the present Agreement.

(2) The Ministries shall, through the responsible authorities referred to in Article 5, plan, organize and implement the cooperation provided for in this Agreement, as well as other bilateral agreements signed by the Ministers or persons they authorize.

ARTICLE 3

PURPOSE

The purpose of the present Agreement is to:

- (1) Allow NATO Air Policing Flights, to cross the Parties borders without special permission or hindrance, including support flights conducted by NATO;
- (2) Define basic principles, conditions and procedures for executing APCBO by NATO QRA (I) of the Italian Republic and the Hellenic Republic in the airspace of Montenegro and in the airspace of the Republic of Albania. This also includes training and investigation of flight incidents and accidents;
- (3) Improve flight safety and coordination between the Parties in case of an APCBO by NATO QRA (I) of the Italian Republic and Hellenic Republic extending into the international airspace where the International Civil Aviation Organization has assigned certain responsibilities to either States.

ARTICLE 4

BASIC PRINCIPLES

- (1) The interpretation and implementation of this Agreement will be done in accordance with the national and the international treaties applicable for the Parties.
- (2) While performing APCBO the national authorities of the Parties and the personnel involved in implementation of this Agreement will act in full respect of the national sovereignty of the other Party.
- (3) Leaving/entering of NATO QRA (I) from respective national airspace of the Parties in execution of a specific APCBO, can be done only upon coordination by the designated authorities (ATCs, NATO and National Military Air C2 units).
- (4) NATO QRA (I) employment during a specific APCBO including Engagement will be conducted strictly according to the procedures of NATINAMDS and the procedures established in the bilateral Agreements that Montenegro and the Republic of Albania have with the Italian Republic, Hellenic Republic and SHAPE, which regulate obligations and tasks related to Air Policing mission.

ARTICLE 5

RESPONSIBILITIES OF THE PARTIES AND COMPETENT AUTHORITIES

- (1) The Parties shall determine and communicate to each other the list and contact details of their competent authorities which shall co-ordinate and implement this Agreement. The competent authorities are consisting of: Civilian ATCs, Military Air C2 Units as well as National or Military Search and Rescue Centers. Military Air C2 Units will be the main points of contact between the Parties. Any changes by its competent authorities shall be immediately notified to the other Party.
- (2) The competent authorities of Montenegro and the Republic of Albania will allow cross-border flights of NATO Air Policing aircrafts in both directions, in order to carry out a certain cross-border operation within the NATO Air Policing mission, regardless of which airspace is operating.

(3) The points of entry / exit from one to another national airspace, in accordance with a tactical situation, will be determined by the relevant NATO Air Command and Control Agencies, in close coordination with Montenegrin and the Republic of Albania civil ATC Agencies.

ARTICLE 6 USE OF AIRSPACE

(1) Mutual use of the airspaces of Montenegro and the Republic of Albania by the NATO QRA(I) will be implemented through coordination between the responsible NATO and national Military Air C2 and ATC Units.

(2) Changes in aeronautical information for the airfields, will be communicated without delay between the responsible national Military Air C2 units, according to STANAG 7005 [EXCHANGE OF FLIGHT INFORMATION PUBLICATION (FLIP) DATA]

(3) The execution of Air Policing operation by NATO QRA (I) (ALPHA/TANGO Scramble) within the airspace of the other Party will be authorized and executed in accordance with this Agreement and the Technical Agreement/Arrangement between Montenegro-SHAPE and the Republic of Albania-SHAPE, without submitting any special diplomatic clearance or flight plans, as defined in the aforementioned Technical Agreement/Arrangement.

ARTICLE 7 INVESTIGATION OF FLIGHT INCIDENTS AND ACCIDENTS

(1) Incidents and accidents that occur during a specific APCBO will be investigated in accordance with applicable international agreements and national legislations of the Parties including national legislations of the States which perform Air Policing.

(2) Lessons learned from investigation of flight incidents and accidents that occurred during the involvement of the NATO QRA (I) will be communicated between the responsible authorities of the Parties.

(3) In case an event under paragraph (1) of the present Article occurs in the territory of one of the Parties, the flight safety experts of the other Party can be involved into the inspection, according to relevant NATO documents on safety investigation and reporting of accidents/incidents.

(4) In the event of an incident or an accident related to the execution of a certain cross-border operation and landing of a NATO QRA (I) on the territory of a Party, the competent authorities shall take all legal measures to ensure further investigation, in accordance with international and national legislation.

ARTICLE 8 TRAINING

(1) To achieve and maintain the purpose under the provisions of Article 3 of the present Agreement, the responsible authorities of the Parties can conduct common training.

(2) Details about the development of common exercises and other relevant issues

related to common training will be defined in separate documents.

ARTICLE 9 EXCHANGE OF INFORMATION

(1) Parties, upon request, will mutually exchange information about:

- a) airport status,
- b) the structure of the airspace,
- c) weather conditions, with the emphasis on the possibility of dangerous meteorological phenomena,
- d) events related to flight safety.

(2) The exchanged data will be used solely for military purposes and for the purpose of protecting the national airspace and can not be used for other purposes or transferred to third parties.

ARTICLE 10 CLAIMS

All claims shall be regulated in accordance with the Agreement between the Parties to the North Atlantic Treaty on the Status of their Forces (NATO SOFA).

ARTICLE 11 OTHER PROVISIONS

(1) The cooperation and coordination between the Parties related to Air Policing operations will be carried out in English.

(2) The Parties will follow the provisions of NATO standard documents, applicable bilateral agreements regarding the protection of classified information, and their national legislation for information and document protection related to the implementation of this Agreement. The documents exchanged between the Parties will be given the same level of classification.

ARTICLE 12 FINAL PROVISIONS

(1) This Agreement shall enter into force on the date of receipt of the last written notification sent by the Parties through diplomatic channels, informing on the completion of the internal legal procedures.

(2) This Agreement will be in force for an indefinite period of time; however, the Parties may terminate it in written notification at any time. This Agreement will cease to be in force after six months from the date when a Party receives the written notification from the other Party about its intention to terminate it.

(3) In case of termination the relevant provisions of this Agreement will remain in effect until all ongoing activities will be terminated or all issues arising from the activities carried out

under this Agreement will be settled.

(4) This Agreement may be amended at any time in writing by the mutual consent of the Parties.

(5) Any disputes regarding the interpretation or implementation of this Agreement will be settled through consultations between the Parties without referring them to any other party.

Done in Podgorica on _____ 2018 and in Tirana on _____ 2018, in two originals, in English language, both equal and authentic.

FOR THE GOVERNMENT OF
MONTENEGRO

PREDRAG BOŠKOVIĆ, MSc
MINISTER OF DEFENCE OF
MONTENEGRO

FOR THE COUNCIL OF MINISTERS
OF THE REPUBLIC OF ALBANIA

OLTA XHAÇKA
MINISTER OF DEFENCE
OF THE REPUBLIC OF ALBANIA